

Briseļē, 9.9.2015.
COM(2015) 453 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

ES Rīcības plāns par atgriešanu

I. Ievads

Pilnībā ievērojot *neizraidīšanas principu*, atgriezt piederības valstīs nelikumīgus migrantus, kuriem nav tiesību uzturēties ES, ir būtisks elements **visaptverošajos centienos, ko ES veļi migrācijas problēmas risināšanai**, jo īpaši nelikumīgas migrācijas mazināšanai. *Eiropas programmā migrācijas jomā*¹, ko Eiropas Komisijas pieņēma 2015. gada 13. maijā, uzsvērts, ka viens no nelikumīgas migrācijas stimuliem ir zināšanas par to, ka ES sistēma nelikumīgu migrantu atgriešanai nav pietiekami efektīva.

2014. gadā faktiski izbrauca **mazāk nekā 40 %** nelikumīgo migrantu, kuriem bija dots rīkojums pamest ES. Viens no visefektīvākajiem veidiem nelikumīgas migrācijas problēmas risināšanai ir to migrantu sistemātiska brīvprātīga atgriešanās vai piespiedu atgriešana, kuriem nav vai vairs nav tiesību uzturēties Eiropā. Mazāk cilvēku, kuriem nav nepieciešama starptautiska aizsardzība, riskētu ar dzīvību un izniekotu naudu nokļūšanai ES, ja viņi zinātu, ka tiks nekavējoties atgriezti atpakaļ.

Ir jāuzlabo ES sistēmas efektivitāte attiecībā uz nelikumīgu migrantu atgriešanu. Tas ir būtiski, lai saglabātu sabiedrības ticību ES patvēruma sistēmai un atbalstu palīdzības sniegšanai personām, kurām nepieciešama starptautiska aizsardzība. Nelikumīgu migrantu atgriešanas rādītāju uzlabošanai jāiet roku rokā ar atjaunotiem ES centieniem aizsargāt tos, kuriem tas ir nepieciešams, tostarp izmantojot pārcelšanu un pārmitināšanu.

Eiropadome aicināja Komisiju "*izveidot īpašu Eiropas atgriešanas programmu*". Šajā ES Rīcības plānā par atgriešanu ņemts vērā šis aicinājums un noteikti tūlītēji un vidēja termiņa pasākumi, kas tiks veikti ES atgriešanas sistēmas efektivitātes uzlabošanai. Tā mērķis ir pēc iespējas palielināt to darbību ietekmi, kas jau pašlaik tiek veiktas, kā arī ierosināt jaunas iniciatīvas pilnīgai ES tiesību aktu izmantošanai un vajadzības gadījumā to pastiprināšanai. Mērķis ir izveidot vienotu rīcības sistēmu, kuru atbalsta cieša operatīvā sadarbība dalībvalstu, ES aģentūru un migrantu izcelsmes valstu starpā. Rīcības plānā atzīta dalībvalstu būtiskā loma un to atbildība ES atgriešanas politikas īstenošanā un izstrādāta koncepcija spēcīgākai mijiedarbībai atgriešanas jomā dalībvalstu un to ES aģentūru starpā, kas sniedz būtisku atbalstu.

Visu šajā paziņojumā ierosināto darbību īstenošanai būs **jāatbilst starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem**, proti, Eiropas Savienības Pamattiesību hartai, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai, 1951. gada ANO Bēgļu konvencijai un tās 1967. gada protokolam un *neizraidīšanas principam*, kas garantēts piemērojamajos ES tiesību aktos. ES Atgriešanas direktīvā² noteikti īpaši juridiski aizsardzības pasākumi faktiskai repatriantu tiesību aizsardzībai visā atgriešanas procesā. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš pilnīgai piemērojamo noteikumu īstenošanai attiecībā uz personas datiem.

Ir jāatvēr pieņācīgi resursi, lai saskaņā ar Eiropadomes 2015. gada 25. un 26. jūnija lūgumu palielinātu ES atgriešanas politikas efektivitāti. Balstoties uz Eiropas Atgriešanās fondu (2008–2013), Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds (*AMIF*) ievērojami atbalstīs dalībvalstu pasākumus, kas saistīti ar atgriešanu, savukārt 2014.–2020. gadā tās savās valstu programmās atgriešanai plāno novirzīt vairāk nekā EUR 800 miljonus. Komisija rūpīgi apsvērs nepieciešamību palielināt atgriešanas pasākumiem atvēlētos resursus ES līmenī,

---

¹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai Eiropas programma migrācijas jomā, Briselē, 13.5.2015., COM(2015) 240 *final*.

² Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra Direktīva 98/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstīs uzturas nelikumīgi (OV L 348, 24.12.2008., 98. lpp.).

sevišķi attiecībā uz to darbību finansēšanu, ko šajā jomā veic *Frontex*, un turpmākajos gados sniegs attiecīgus priekšlikumus.

II. Nelikumīgu migrantu atgriešanai paredzētās ES sistēmas efektivitātes uzlabošana

1. Brīvprātīgas atgriešanās veicināšana

Kad vien iespējams, brīvprātīga nelikumīgu migrantu atgriešanās viņu piederības valstīs ir **vēlamais risinājums**. Brīvprātīga atgriešanās un to papildinoši reintegrācijas pasākumi palīdz stiprināt repatriantu stāvokli viņu piederības valstīs un tādējādi kavē jaunu nelikumīgu migrāciju. Šos pasākumus parasti uzskata par rentablākiem nekā piespiedu atgriešana. Brīvprātīga atgriešanās var palīdzēt pārvarēt dažu trešo valstu nevēlēšanos sadarboties to valstspiederīgo atgriešanas jautājumos. Brīvprātīgi atgriezušos personu daļa no kopējā atgrieztu personu skaita pēdējo gadu laikā ES ir pakāpeniski palielinājusies. Tiek lēsts, ka 2013. gadā aptuveni 40 % atgriešanās gadījumu izceļošana bija brīvprātīga, 2009. gadā – tikai 14 %³.

Lai gan dalībvalstīm ir galvenā atbildība par brīvprātīgas atgriešanās programmas izstrādi un īstenošanu, **ES sniedz finansējumu** šādām programmām, kā arī rada paraugprakses apmaiņas un operatīvās sadarbības stiprināšanas forumu brīvprātīgas atgriešanās jautājumos. *AMIF* 2014.–2020. gada valstu programmu ietvaros dalībvalstis ar brīvprātīgas atgriešanās palīdzību plāno atgriezt divreiz vairāk nelikumīgo migrantu, nekā izmantojot piespiedu atgriešanu. Komisija aicina dalībvalstis izstrādāt efektīvu sistēmu, kas ļauj nelikumīgiem migrantiem viegli piekļūt brīvprātīgas atgriešanās programmām. Brīvprātīgas atgriešanās atbalsta programmas⁴ būtu jāveido tā, lai novērstu "stimulējoša faktora" veidošanos, kas ir stimuls turpmākiem nelikumīgiem migrantiem doties uz Eiropu, lai gūtu labumu no šādām programmām⁵.

Komisija, izmantojot Eiropas migrācijas tīklu⁶ (EMT), uzraudzīs un izvērtēs, vai atšķirības dalībvalstu brīvprātīgas atgriešanās un reintegrācijas programmu starpā varētu radīt "iedzīvošanos uz atgriešanās rēķina", t. i., vai migranti neizvēlas dalībvalstis ar visizdevīgāko piedāvājumu⁷. Tā mudina dalībvalstis izstrādāt **kopīgus reintegrācijas projektus**, kas varētu uzlabot gan migrantiem sniegtā atbalsta kvalitāti, gan arī atbalsta izmaksu efektivitāti, veidojot apjomrādītus administratīvo izmaksu ietaupījumus.

Lai palielinātu brīvprātīgas atgriešanās gadījumu skaitu, Komisija ar *AMIF* starpniecību un sadarbībā ar valdības līmeņa un nevalstiskajiem partneriem, piemēram Starptautisko Migrācijas organizāciju (*IOM*), finansē **brīvprātīgas atgriešanās atbalsta programmas**. Tā atbalsta arī Eiropas Reintegrācijas instrumenta tīklu (*ERIN*), kas repatriantiem sniedz atbalstu reintegrācijas, sociālajā un nodarbinātības jomā. Papildus *AMIF* finansiālajām iespējām finansējuma nodrošināšana ilgtspējīgas atgriešanās un reintegrācijas vajadzībām būs **skaidra prioritāte** attīstības sadarbības un kaimiņattiecību politikas jomas ES finanšu programmās. Jo īpaši trasta fondam, kas tiks iedarbināts ES un Āfrikas migrācijas samitā Valetā (2015. gada

³ *EMN inform, Overview: Incentives to return to a third country and support provided to migrants for their reintegration*, 2015. gada janvāris.

⁴ Brīvprātīga atgriešanās vai brīvprātīga izceļošana, ko atbalsta ar loģistikas, finansiālu un/vai citu materiālu palīdzību.

⁵ Piemēram, daudzas dalībvalstis, lai novērstu turpmāku migrantu piesaisti, attiecībā uz Rietumbalkānu valstīm vairs nesniedz nekādu citu brīvprātīgas atgriešanās atbalstu kā vien transporta izmaksas.

⁶ EMT uzdevums ir sniegt atjauninātu, objektīvu, uzticamu, salīdzināmu informāciju par migrācijas un patvēruma jautājumiem.

⁷ Sk. 2. zemsvītras piezīmi.

11. un 12. novembrī), būtu jāsniedz būtisks finansējums migrantu atgriešanai un reintegrācijai viņu piederības valstīs.

Tomēr brīvprātīgas atgriešanās shēmu panākumi ir atkarīgi arī no tā, **cik iespējama ir piespiedu atgriešana**. Migranti, kas bieži par nokļūšanu Eiropā kontrabandistiem ir samaksājuši savus mūža ietaupījumus, varētu nebūt gatavi izmantot brīvprātīgas atgriešanās atbalstu, ja vien neredzētu, ka viņi tiks atgriezti jebkurā gadījumā. Ja migranti neatgriežas brīvprātīgi, atgriešana jāveic piespiedu kārtā.

Tūlītēji pasākumi	<ul style="list-style-type: none"> • Uzraudzīt valstu brīvprātīgas atgriešanās shēmu atšķirību ietekmi • Ar <i>AMIF</i> starpniecību finansēt brīvprātīgas atgriešanās atbalsta programmas
Vidēja termiņa pasākumi	<ul style="list-style-type: none"> • Ar EMT starpniecību veicināt brīvprātīgas atgriešanās un reintegrācijas programmu paraugprakses • Sniegt atbalstu kopīgām reintegrācijas programmām

2. Stingrāka ES noteikumu īstenošana

ES atgriešanas noteikumu pilnīga un sistemātiska piemērošana ir būtiska, lai palielinātu sistēmas efektivitāti. Ar **ES Atgriešanas direktīvu** dalībvalstīm⁸ ir noteikts juridisks pienākums pieņemt atgriešanas lēmumu par ikvienu trešās valsts valstspiederīgo, kurš to teritorijā uzturas nelikumīgi, un nepieciešamības gadījumā veikt pasākumus lēmuma izpildīšanai⁹. Ar minēto direktīvu ir noteikti arī aizsardzības pasākumi **repatriantu tiesību aizsardzībai** un nodrošina to, ka atgriešana notiek humānā un samērīgā veidā.

Lai izpildītu pienākumu attiecībā uz atgriešanas izpildi, kā galējo likumīgo pasākumu **dalībvalstīm vajadzētu izmantot aizturēšanu**, ja ir nepieciešams novērst nelikumīgo migrantu bēgšanu un novērst viņu pārvietošanos uz citu dalībvalsti (tālāka pārvietošanās)¹⁰. Kamēr vien ir reāla izraidīšanas iespēja, to nedrīkstētu traucēt, priekšlaicīgi izbeidzot aizturēšanu. Valsts tiesību aktos paredzētajam maksimālajam aizturēšanas periodam vajadzētu būt tādām, kas ļauj dalībvalsts iestādēm veikt nepieciešamos pasākumus nelikumīga migranta identificēšanai un kas ļauj izcelsmes valstij piegādāt ceļošanas dokumentus. Dalībvalstīm vajadzības gadījumā būtu jāizpēta **jaunas alternatīvas aizturēšanai** un vājāku piespiedu līdzekļu izmantošana. Tā varētu ietvert elektroniskās novērošanas piemērošanu nelikumīgiem migrantiem vai daļēji slēgtu iestāžu izmantošanu.

Ar Atgriešanas direktīvu dalībvalstīm ir piešķirta brīvība risināt īpaša migrācijas spiediena situācijas. Saskaņā ar **ārkārtas situāciju klauzulu**¹¹ dalībvalstīm, kas saskaras ar pēkšņu un negaidītu liela migrantu skaita ierašanos, ir piešķirta brīvība attiecībā uz migrantu slēgtā tipa aizturēšanas apstākļiem. Dalībvalstis var arī piemērot **vienkāršotas un ātras atgriešanas**

⁸ Termins "dalībvalstis" attiecas uz 30 valstīm: 28 ES dalībvalstis, izņemot Apvienoto Karalisti un Īriju, bet ieskaitot Islandi, Lihtenšteinu, Norvēģiju un Šveici. Direktīva ir Šengenas *acquis* daļa un ir saistoša Šengenas asociētajām valstīm. Apvienotajai Karalistei un Īrijai tā nav saistoša, tomēr šīs valstis var to piemērot.

⁹ Saskaņā ar 8. panta 1. punktu dalībvalstis veic visus vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu atgriešanas lēmumu, ja saskaņā ar 7. panta 4. punktu nav noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai vai ja atgriešanās pienākums nav izpildīts laika posmā, kas saskaņā ar 7. pantu noteikts brīvprātīgai izceļošanai.

¹⁰ Atgriešanas direktīva ļauj repatriantus aizturēt līdz sešiem mēnešiem un līdz 18 mēnešiem, ja neatkarīgi no samērīgiem centieniem izraidīšanas procedūra varētu ieilgt.

¹¹ Atgriešanas direktīvas 18. panta 1. un 2. punkts.

procedūras migrantiem, kas aizturēti vai notverti sakarā ar nelikumīgu robežas šķērsošanu saskaņā ar valsts tiesību aktiem, ievērojot konkrētus pamata aizsardzības pasākumus¹².

Komisija šobrīd izvērtē šīs direktīvas piemērošanas statusu un izmantos visus līdzekļus, lai nodrošinātu pareizu tās īstenošanu gan attiecībā uz nelikumīgu migrantu tiesību aizsardzību, gan arī attiecībā uz atgriešanas procesa pilnīgu un faktisku īstenošanu. Komisija sniegs palīdzību dalībvalstīm, lai tās varētu izpildīt savas saistības. Tā **sāks pienākumu neizpildes procedūras** pret dalībvalstīm, kas pilnībā neizpilda visus direktīvas noteikumus, tostarp pienākumus, kas attiecas uz atgriešanas lēmumu pieņemšanu un izpildīšanu. Turklāt Komisija vēlākais 2017. gadā Eiropas Parlamentam un Padomei iesniegs otro ziņojumu, kurā būs apsvērts, vai ir nepieciešams pārskatīt Atgriešanas direktīvu.

Arī **dalībvalstu tiesiskajam un administratīvajam regulējumam** ir svarīga loma efektīvai atgriešanas politikai labvēlīgu nosacījumu izveidē. Tiem būtu jānodrošina ātra darbība, sākot ar tādu trešo valstu valstspiederīgo identificēšanu, kas uzturas nelikumīgi, atgriešanas lēmumu pieņemšanu un izpildīšanu, kā arī ātras juridiskās procedūras¹³. Tālab dalībvalstīm vajadzīga pietiekama apņēmība un tām jāatvēr atbilstoši resursi, tostarp finansējums, personāls un aizturēšanas jauda, lai nodrošinātu nelikumīga migranta pieejamību atgriešanai, tostarp aizturot, ja nepieciešams.

Atšķirīgas dalībvalstu prakses Atgriešanas direktīvas īstenošanā ierobežo ES atgriešanas sistēmas efektivitāti, jo nelikumīgi migranti var izvairīties no atgriešanas, pārvietojoties uz citu valsti Šengenas zonā. Statistikas dati liecina, ka dažas dalībvalstis sistemātiski nepieņem atgriešanas lēmumus par migrantiem, kuru stāvoklis ir neskaidrs un kuri ir aizturēti to teritorijā, vai par personām, kuru patvēruma pieprasījumi ir noraidīti.

Komisija regulāri noteiks paraugpraksi atgriešanas jomas valsts tiesību aktos un administratīvajā praksē un dalīsies ar to. Kopā ar šo ES Rīcības plānu par atgriešanu pieņemtajā "**Atgriešanas rokasgrāmātā**" ietvertas pamatnostādnes, paraugprakses un ieteikumi, kā atgriešanu veikt efektīvi un humāni, pilnībā ievērojot pamattiesības un aizsardzības pasākumus, kas garantēti attiecīgajos ES tiesību aktos. Vienlaikus **Šengenas izvērtēšanas mehānisma** ietvaros veiktais sistemātiskais novērtējums par to, kā katra dalībvalsts īsteno ES noteikumus par atgriešanu, atvieglo trūkumu noteikšanu un novēršanu. Šos ziņojumus izmantos, lai izplatītu paraugprakses, kā pārvarēt šķēršļus atgriešanai. Turklāt EMT turpinās apkopot valstu tiesību aktos un administratīvajās sistēmās ietvertās atgriešanas paraugprakses un šķēršļus, lai palīdzētu dalībvalstīm uzlabot to atgriešanas sistēmu efektivitāti.

Efektīvai atgriešanas politikai nepieciešama **funkcionējoša patvēruma sistēma**, kas nodrošinātu, ka nepamatotu patvēruma pieprasījumu gadījumā personas ātri izraida no Eiropas teritorijas. Patvēruma procedūru direktīva jau nodrošina noteiktu pieteikumu ātru apstrādi. Tā sauktās robežprocedūras ietvaros pieteikuma iesniedzēju var aizturēt uz robežas un pieprasījuma izskatīšanai piemēro ļoti īsus termiņus. Patvēruma meklētāji laikus un visos patvēruma procedūras posmos jāinformē par brīvprātīgas atgriešanās atbalsta iespēju, lai noraidītajiem patvēruma meklētājiem un tiem, kas vēlas atsaukt savu pieprasījumu,

---

¹² Saistībā ar tūlītējas atgriešanas operācijām *neizraidīšanas principa* ievērošana uz ārējām robežām var tikt pietiekami nodrošināta, ja tiem, kuri ir pakļauti atgriešanai, gan likumos, gan praksē viegli pieejamā robežšķērsošanas vietā ir iespēja iesniegt starptautiskās aizsardzības pieteikumu.

¹³ Piemēram, vairākās dalībvalstīs visos gadījumos bez izņēmuma automātiska apturoša iedarbība tiek piešķirta pret atgriešanas lēmumu iesniegtam tiesiskās aizsardzības pieprasījumam. Šāda prakse var kavēt atgriešanas procedūras. Automātisku apturošu iedarbību vajadzētu piešķirt tikai gadījumos, kad uz spēles ir *neizraidīšanas princips*.

nodrošinātu labu alternatīvu cienīgi atgriezties savā valstī. Ja brīvprātīga atgriešanās nav iespējama, jāveic atbilstoši pasākumi, lai novērstu noraidīto patvēruma meklētāju bēgšanu.

Tūlītēji pasākumi	<ul style="list-style-type: none"> • Atgriešanas direktīvas īstenošanas statusa izvērtēšana • Šengenas izvērtēšana atgriešanas jomā (procesā)
Vidēja termiņa pasākumi	<ul style="list-style-type: none"> • Atgriešanas direktīvas iespējama pārskatīšana, kas balstītos uz otro īstenošanas ziņojumu (ne vēlā kā 2017. gadā) • Ar EMT starpniecību apkopot atgriešanas paraugprakses un šķēršļus atgriešanai valstu tiesību aktos un administratīvajā praksē • Informācijas par brīvprātīgas atgriešanās atbalstu integrēšana patvēruma procesā

3. Uzlabota informācijas apmaiņa atgriešanas vajadzībām

Lai uzlabotu ES atgriešanas sistēmas efektivitāti, būtu labāk jāizmanto esošās **Eiropas informācijas sistēmas**, proti, Šengenas informācijas sistēma (SIS), vīzu informācijas sistēma (VIS) un *Eurodac*.

Pašlaik dalībvalstis sistemātiski nedalās ar informāciju par atgriešanas lēmumiem un ieceļošanas aizliegumiem, ko tās pieņēmušas attiecībā uz migrantiem. Tādējādi nelikumīgam migrantam, kam ir juridisks pienākums izceļot, ir iespējams izvairīties no atgriešanas, vienkārši dodoties uz citu dalībvalsti Šengenas zonā¹⁴. Aizturēšanas gadījumā jāuzsāk jauna procedūra, aizkavējot vēl vairāk minētās personas atgriešanu. Tādējādi praksē nav iespējams nodrošināt dalībvalsts pieņemtu **atgriešanas lēmumu savstarpēju atzīšanu** un izpildi ES mērogā.

Komisija ierosinās **izmaiņas SIS**, lai uzlabotu tās izmantošanu nelikumīgu migrantu atgriešanai. Vispirms Komisija ierosinās dalībvalstīm noteikt obligātu prasību **visus ieceļošanas aizliegumus ievadīt SIS**¹⁵, lai palīdzētu novērst to, ka migranti, kuriem kāda dalībvalsts ir noteikusi ieceļošanas aizliegumu, ieceļo Šengenas zonā caur citu dalībvalsti. Komisija ierosinās arī to, lai dalībvalstis SIS ievada visus atgriešanas lēmumus, ko tās pieņem¹⁶. Tam vajadzētu dot iespēju izsekot indivīdus, kuri cenšas izvairīties no atgriešanas rīkojuma, pārvietojoties uz citu dalībvalsti. Turklāt Komisija ierosinās SIS ietvaros izstrādāt **centrālu automatizētu pirkstu nospiedumu identifikācijas sistēmu**, lai palīdzētu noteikt personu bez apstiprinātas identitātes, tostarp nelikumīgu migrantu, identitāti.

Atgriešanu kavē arī nepiemērota komunikācija un sadarbība dalībvalstu starpā attiecībā uz personām, kurām ir uzturēšanās atļauja vienā dalībvalstī, bet par kurām citā dalībvalstī tajā pašā laikā ir pieņemts atgriešanas lēmums. Dalībvalstīm būtu jāizveido **valsts kontaktpunktu tīkls**, lai apmainītos ar informāciju par uzturēšanās atļauju atsaukšanu, jo īpaši attiecībā uz migrantiem ar sodāmību. Dalībvalstīm ir arī pienākums SIS ievadīt informāciju par visiem

¹⁴ Šādos gadījumos nelikumīga migranta uzturēšanās dalībvalsts var vai nu uz divpusēja nolīguma pamata atgriezt šo personu tajā dalībvalstī, kas ir pieņēmusi atgriešanas lēmumu, vai arī veikt vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu sākotnējo atgriešanas lēmumu saskaņā ar Padomes 2001. gada 28. maija Direktīvu 2001/40/EK par tādu lēmumu savstarpēju atzīšanu, kas attiecas uz trešo valstu valstspiederīgo personu izraidīšanu, OV L 149, 2.6.2001., 34. lpp.

¹⁵ Pašlaik dalībvalstis SIS sistemātiski ievada tikai dažus ieceļošanas aizliegumus, bet ne tos, ko piemēro saskaņā ar Atgriešanas direktīvu.

¹⁶ Kā paziņots ES Rīcības plānā cīņai pret migrantu kontrabandu un saskaņā ar 2015. gada 25. un 26. jūnijā pausto Eiropadomes aicinājumu.

nederīgajiem dokumentiem, piemēram, uzturēšanās atļaujām, lai tos varētu konfiscēt¹⁷. Komisija mudina dalībvalstis nodrošināt to, ka šis pienākums tiek sistemātiski ievērots.

Turklāt pārskatītais priekšlikums par **viedrobežām**, ko Komisija iesniegs 2016. gada sākumā¹⁸, palīdzēs uzlabot atgriešanas rādītājus, veidojot reģistru, kurā apkopos informāciju par visiem gadījumiem, kad trešo valstu valstspiederīgie pārvietojas pār robežu. Tas ļaus atrast personas, kuras pārsniedz uzturēšanās ilgumu, kā arī atvieglot to personu identificēšanu, kas ir iznīcinājušas savus personu apliecinošos dokumentus.

Komisija izpētīs arī iespējamo **Eurodac regulas**¹⁹ **piemērošanas jomas un mērķa paplašināšanu**, lai ļautu šos datus izmantot atgriešanas vajadzībām. Mērķis būtu radīt par atgriešanu atbildīgajām dalībvalstu iestādēm iespēju iegūt informāciju, vai aizturētais nelikumīgais migrants iepriekš ir bijis aizturēts un/vai citā dalībvalstī tam ir noņemti pirkstu nospiedumi. Šāda informācija var palīdzēt identificēt nelikumīgus migrantus un tādējādi sekmēt to atgriešanu.

VIS regula, kurā paredzēts, ka tādu trešo valstu valstspiederīgo biometriskie dati, kuri iesniedz vīzas pieteikumu, tiek glabāti VIS, atvieglo vīzas turētāju identificēšanu. Minētā regula ar stingriem nosacījumiem pieļauj arī konkrētu datu pārsūtīšanu trešo valstu iestādēm un koplietošanu ar tām, lai palīdzētu apstiprināt to valstspiederīgo identitāti. Tas var atvieglot atgriešanai paredzētu ceļošanas dokumentu izsniegšanu. Komisija šobrīd izvērtē VIS īstenošanu, tostarp šā noteikuma izmantošanu, un ziņos par iznākumu.

Tūlītēji pasākumi	<ul style="list-style-type: none"> • SIS izvērtēšana (procesā) • Valsts kontaktpunktu tīkla izveide uzturēšanās atļauju atsaukšanas jomā
Vidēja termiņa pasākumi	<ul style="list-style-type: none"> • Tiesību aktu priekšlikumi par ieceļošanas aizliegumu un atgriešanas lēmumu obligātu ievadīšanu SIS (2016) • Pārskatīts priekšlikums par viedrobežām (2016) • Eurodac regulas iespējamās paplašināšanas izpēte • VIS īstenošanas izvērtēšana (2016)

4. Frontex lomas un pilnvaru stiprināšana

Frontex ir izšķiroša loma praktiskas sadarbības veicināšanā atgriešanas jautājumos; šo lomu vajadzētu palielināt. Pašreiz aģentūrai ir uzdevums sniegt palīdzību dalībvalstīm nelikumīgu migrantu atgriešanā, neiesaistoties atgriešanas lēmumu pieņemšanā, jo īpaši organizējot kopīgas atgriešanas operācijas un apzinot paraugpraksi attiecībā uz ceļošanas dokumentu iegūšanu un migrantu atgriešanu.

Dalībvalstis tiek aicinātas sistemātiskāk izmantot iespēju atgriezt nelikumīgus migrantus, izmantojot *Frontex* organizētas un koordinētas **kopīgas atgriešanas operācijas**, kas ļauj apvienot resursus. Tām būtu regulāri jāinformē *Frontex* par atgriešanas palīdzības un koordinācijas nepieciešamību.

¹⁷ Padomes 2007. gada 12. jūnija Lēmuma 2007/533/TI 38. pants.

¹⁸ Kā norādīts Eiropas programmā migrācijas jomā.

¹⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (ES) Nr. 603/2013 par pirkstu nospiedumu salīdzināšanas sistēmas *Eurodac* izveidi, lai efektīvi piemērotu Regulu (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, un par dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu un Eiropola pieprasījumiem veikt salīdzināšanu ar *Eurodac* datiem tiesībaizsardzības nolūkos, un ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 1077/2011, ar ko izveido Eiropas Aģentūru lielapjoma IT sistēmu darbības pārvaldībai brīvības, drošības un tiesiskuma telpā. OV L 180, 29.6.2013.

Migrantu identificēšana un ceļošanas dokumentu piegāde migrantu atgriešanai ir liels izaicinājums. *Frontex* būtu jāsekmē kontakti un sadarbība dalībvalstu un trešo valstu starpā, jo īpaši ar tādā trešām valstīm, kurām nav konsulārās pārstāvniecības attiecīgajā dalībvalstī. *Frontex* būtu jāpalīdz dalībvalstīm arī ar gaisa kuģa nomu atgriešanas operāciju vajadzībām, tostarp pašai nomājot gaisa kuģi. Lai nodrošinātu neitrālu ziņojumu sagatavošanu par atgriešanas operācijām, var darīt pieejamu novērotāju loku, kas izveidots piespiedu atgriešanas uzraudzības²⁰ projekta ietvaros; *Frontex* var segt novērotāju izmantošanas izmaksas. Tā var arī palīdzēt dalībvalstīm izveidot atgriešanas lidojumus ātri izmantojamu eskortētāju loku, kam nodrošina **apmācību**.

Lielāks atbalsts priekšposteņa dalībvalstīm karsto punktu pieejas ietvaros

Ar Eiropas programmu migrācijas jomā ieviestā *karsto punktu* pieeja ļauj būtiski **palielināt operatīvo atbalstu**, ko sniedz dalībvalstīm, kuras ir pakļautas migrācijas spiedienam. Šīs pieejas ietvaros *Frontex* var izvietot mobilas vienības, lai priekšposteņa dalībvalstīm dažādos posmos uz vietas nodrošinātu operatīvo un informācijas atbalstu atgriešanas jautājumos.

Pirmkārt tā var palīdzēt **identificēt migrantus**. *Frontex* koordinēti eksperti var palīdzēt dalībvalstīm reģistrēt gan aizturētus un ieceļojošus migrantus ar dokumentiem, gan arī tādus, kuriem nav dokumentu. Viņi var pārbaudīt migrantus, kas tikko ieradušies, lai noteiktu to iespējamo valstspiederību un izvairītos no valstspiederības maiņas. Tas palīdzētu ātri identificēt tos, kuri ir atgriežami, un tos, kuriem, iespējams, ir nepieciešama starptautiska aizsardzība. Tas ļautu attiecīgajām dalībvalstīm veikt visu to migrantu sistemātisku pārbaudi, kuriem nav atbilstošu dokumentu un kuri ir notverti pēc robežas nelikumīgas šķērsošanas.

Lai apstiprinātu migrantu iespējamo valstspiederību, *Frotex* var nodrošināt ciešu sadarbību ar šo migrantu izcelsmes valstu vēstniecībām vai konsulārajiem dienestiem. Tā varētu lūgt šo valstu imigrācijas/konsulārajām amatpersonām piedalīties darba grupās, lai veiktu intervijas identificēšanas nolūkos un paātrinātu **ceļošanas dokumentu izsniegšanu** atgriešanas vajadzībām. Vajadzības gadījumā tā varētu iesaistīt tīklus, kas darbojas atgriešanas jomā.

Frontex var arī palīdzēt organizēt, koordinēt un līdzfinansēt **atgriešanas operācijas** uz izcelsmes valstīm vai tranzītvalstīm. *Frontex* būtu jāparedz, ka, veicot kopīgus atgriešanas lidojumus, notiek sistemātiskas starpnozēšanās priekšposteņa dalībvalstīs.

Lai varētu veikt identificēšanu, ir svarīgi, ka dalībvalstis, it īpaši priekšposteņa dalībvalstis, veic **nepieciešamos pasākumus, lai izvairītos no tā, ka migranti bēg** un sāk tālāku pārvietošanos uz citām dalībvalstīm.

Kā norādīts Eiropas programmā migrācijas jomā, Komisija 2016. gadā sniegs **tiesību aktu priekšlikumus, lai stiprinātu *Frontex* pilnvaras atgriešanas jomā**. Neskarot aģentūras izvērtēšanas rezultātus, kas tiks pabeigta 2015. gadā, un ietekmes novērtējumu, kas pievienots priekšlikumiem, Komisija izpētīs veidus, kā aģentūrai piešķirt lielākas pilnvaras, kas attiektos gan uz ārējo robežu pārvaldības operatīvās sadarbības koordinēšanu, gan arī uz nelikumīgu migrantu atgriešanu. Tā ierosinās izveidot īpašu ***Frontex* atgriešanas [jautājumu] biroju**, lai labāk atspoguļotu aģentūras lomu atgriešanas jautājumos.

Jo īpaši, balstoties uz *karsto punktu* pieejā gūto pieredzi, tā apsvērs ***Frontex* ātras reaģēšanas atgriešanas vienību** izveidi, kuras piedāvās atbalstu identificēšanai, konsulārai sadarbībai ar

²⁰ *FReM* projektam, kuru pārvalda Starptautiskais Migrācijas politikas attīstības centrs (*ICMPD*) un kurš saņem finansējumu no ES Atgriešanās fonda, ir mērķis izveidot piespiedu atgriešanas novērotāju Eiropas loku, kas pieejams valstīm, kurās nepieciešams īstenot piespiedu atgriešanas uzraudzības sistēmu.

trešām valstīm, kā arī dalībvalstu vajadzībām organizēs atgriešanas operācijas. Tā apsvērs arī iespēju ļaut aģentūrai sākt atgriešanas operācijas (pašreiz tikai dalībvalstis var iniciēt šādas operācijas), kā arī koordinēt un organizēt atgriešanas operācijas no vienas dalībvalsts.

Komisija izpētīs arī veidus, kā paplašināt atbalstu, ko *Frontex* saistībā ar nelikumīgu migrantu atgriešanu sniedz **ES kaimiņvalstīm**²¹, nodrošinot tehnisku atbalstu un veidojot spējas.

Papildus *Frontex* spēju uzlabošanai sniegt operatīvo atbalstu, būtu jāuzlabo tās **analītiskās spējas atgriešanas un atpakaļuzņemšanas jautājumos**. Jo īpaši attiecībā uz risku analīzi būtu jāpaplašina aģentūras pilnvaras vākt un analizēt datus par trešo valstu valstspiederīgo nelikumīgu tālāku pārvietošanos ES teritorijā, lai palīdzētu atgriezt tos trešo valstu valstspiederīgos, kuriem nav likumīgu tiesību uzturēties ES. Būtu jākonsolidē aģentūras kā ES centra loma apmaiņai ar praktisko pieredzi un zināšanām atgriešanas jautājumos, izmantojot atgriešanas jautājumu tiešo kontaktpunktu tīklu.

Frontex uzdevumu pildīšanai atgriešanas jomā būtu jāatvēr **pienācīgi resursi**. Komisija ir ierosinājusi 2016. gada budžetā piešķirt *Frontex* papildu EUR 5 miljonus, kas īpaši paredzēti atgriešanas darbībām. Tas ļautu aģentūrai 2016. gadā šim mērķim atvēlēt EUR 15 miljonus. Tiesību aktu priekšlikumiem *Frontex* pilnvaru nostiprināšanai būs pievienoti noteikumi par attiecīgu finanšu līdzekļu atvēlēšanu tās uzdevumu izpildei.

Tūlītēji pasākumi	<ul style="list-style-type: none"> • Sistemātiskāka <i>Frontex</i> koordinēto kopīgo atgriešanas operāciju izmantošana • <i>Frontex</i> veikta eskorta vadītāju un eskortētāju apmācība (procesā)
Vidēja termiņa pasākumi	<ul style="list-style-type: none"> • Tiesību aktu priekšlikumi <i>Frontex</i> pilnvaru paplašināšanai atgriešanas jomā (2016)

5. Integrēta atgriešanas pārvaldības sistēma

Komisija sekmēs un vadīs **integrētas atgriešanas pārvaldības sistēmas** izstrādi, savienojot visus ES finansētus tīklus un programmas, kas pievēršas atgriešanai un atpakaļuzņemšanai. Tas veidos sinerģijas starp Eiropas saskaņoto pieeju atgriešanai attiecībā uz trešām valstīm (*EURINT*), *ERIN* un Eiropas atgriešanās sadarbības koordinatoru tīklu (*EURLO*)²².

Šiem tīkliem būtu jādarbojas savstarpēji papildinošā veidā, lai panāktu vienotu un efektīvu atgriešanas pārvaldības sistēmu kopā ar *Frontex*, kas operacionālā līmenī koordinēs šo integrēto atgriešanas pārvaldības sistēmu. Tiem jo īpaši būtu ātri **jāizvieto mobilas darba grupas**, kas palīdzētu identificēt migrantus un izsniegt ceļošanas dokumentus to repatriēšanai, jāpārbauda paraugprakses un jāizplata tās plašākai izmantošanai. Šādai koordinēšanai būtu jāpalielina atgriešanas praksi konverģence dalībvalstu starpā un jāattur no tālākas pārvietošanās.

Komisija izpētīs veidus, kā panākt to, lai izcelsmes valstis nelikumīgu migrantu atgriešanas gadījumos vairāk akceptētu **ES laissez-passer**, tostarp uzlabojot dokumentu drošības īpašības.

²¹ Saskaņā ar *Frontex* regulas 15. pantu aģentūrai un dalībvalstīm arī tad jāatbilst vismaz tādām normām un standartiem, kas ir līdzvērtīgi tiem, kas noteikti ar Savienības tiesību aktiem, ja sadarbība ar trešām valstīm notiek šo valstu teritorijā.

²² *EURINT* mērķis ir izstrādāt atgriešanas paraugpraksi un dalīties ar to, kā arī izstrādāt kopīgu stratēģiju operatīvai sadarbībai ar trešām valstīm. *EURLO* mērķis ir stimulēt koncentrētāku operatīvo sadarbību ar izcelsmes valsti, sevišķi ar atgriešanas sadarbības koordinatoru starpniecību.

Eiropas sadarbības koordinatoriem migrācijas jomā²³ (EMLO), kas tiks izvietoti ES delegācijās galvenajās izcelsmes vai tranzīta valstīs, būtu jāveicina sadarbība ar minēto valstu iestādēm attiecībā uz to valstspiederīgo atpakaļuzņemšanu, kas ES uzturas nelikumīgi. *EMLO* būtu jāstrādā cieši kopā ar imigrācijas sadarbības koordinatoru (ISK) tīklu, kuri atrodas šajās valstīs, un ar ES aģentūrām, jo īpaši ar *Frontex* sadarbības koordinatoriem, kas nosūtīti darbā uz šīm valstīm, kā arī ar tīkliem, kas nodarbojas ar atgriešanu, piemēram *EURLO*. Pēc 2016. gadā plānotās to **ES tiesību aktu** izvērtēšanas, **kas attiecas uz ISK²⁴**, Komisija izpētīs, vai tos ir nepieciešams pārskatīt, lai palielinātu ISK tīkla pievienoto vērtību.

Komisija grasās arī pilnībā izmantot iespējas, ko attiecībā uz atgriešanas informācijas analīzes un apmaiņas uzlabošanu piedāvā EMT. Uzticami, salīdzināmi un saskaņoti **statistikas dati** ir būtiski, lai izstrādātu atbilstošus politikas risinājumus. Lai gan dalībvalstis statistikas datus par atgriešanu iesniedz *Eurostat*, ir konstatētas nekonsekvences. Šo jautājumu risinās īpaša kvalitātes darba grupa, kurā būs pārstāvēta Komisija, *Eurostat* un attiecīgās ES aģentūras.

Tūlītēji pasākumi	<ul style="list-style-type: none"> • Integrētas atgriešanas pārvaldības sistēmas izveide • Noteikt <i>EMLO</i> uzdevumus un prioritārās valstis <i>EMLO</i> izvietojšanai • Plāns atgriešanas statistikas datu vākšanas uzlabojšanai
Vidēja termiņa pasākumi	<ul style="list-style-type: none"> • <i>EMLO</i> izvietojšana nozīmīgākajās trešās valstīs • ES tiesību aktu par ISK izvērtēšana un iespējami tiesību aktu priekšlikumi to pārskatīšanai • Izpētīt veidus, kā uzlabot ES <i>laissez-passer</i> atzīšanu trešās valstīs

III. Atpakaļuzņemšanas sadarbības stiprināšana ar izcelsmes valstīm un tranzītvalstīm

Pieaugoša sadarbība atgriešanas un atpakaļuzņemšanas jautājumos ar galvenajām nelikumīgu migrantu izcelsmes un tranzīta valstīm ir **būtiska, lai palielinātu atgriešanas rādītājus** un kavētu turpmāku nelikumīgu migrāciju. Āfrikas valstis, no kurienes nāk liels migrantu skaits, kas nelikumīgi ierodas un uzturas ES, ir prioritāte. Atgriešanas rādītāji uz Āfrikas valstīm ir zem 30 % – stipri zem vidējā atgriešanas rādītāja no ES, kurš arī ir nepietiekams, proti, 40 %. Gaidāmais Valetas migrācijas samits sniedz nozīmīgu iespēju atpakaļuzņemšanas jautājumu risināt plašākā diskusijā par sadarbību migrācijas jomā starp ES un Āfriku.

Savu valstspiederīgo atpakaļuzņemšana ir pienākums, kas izriet no starptautiskajām paražu tiesībām. Attiecībā uz Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna (ĀKK) valstīm šis pienākums ir noteikts arī Kotonū nolīguma²⁵ 13. pantā.

Eiropas programmā migrācijas jomā jau uzsvērtā stingrāku pasākumu nepieciešamība, lai trešās valstis pildītu pienākumus uzņemt atpakaļ savus valstspiederīgos. Eiropadome 2015. gada 25. un 26. jūnijā lūdza, lai **tiktu mobilizēti visi līdzekļi sadarbības uzlabojšanai atpakaļuzņemšanas jautājumos**.

²³ Eiropadome 2015. gada 23. aprīlī lūdza nosūtīt Eiropas sadarbības koordinatorus migrācijas jomā. Pēc tam tas tika apstiprināts arī Eiropas programmā migrācijas jomā un ES Rīcības plānā cīņai pret migrantu kontrabandu, kas pieņemti 2015. gada 27. maijā.

²⁴ Padomes 2004. gada 19. februāra Regula (EK) Nr. 377/2004 par sadarbības koordinatoru tīkla izveidi imigrācijas jomā, OV L 64, 2.3.2004., 1. lpp.

²⁵ Saskaņā ar Kotonū nolīguma 13. pantu ĀKK valstis ir apņēmušās piekrist to valstspiederīgo atgriešanai un atpakaļuzņemšanai, kuri nelegāli atrodas ES dalībvalsts teritorijā, pēc šās dalībvalsts pieprasījuma un bez papildu formalitātēm.

Komisija centīsies prioritāri nodrošināt, lai **atpakaļuzņemšanas saistības** tiktu faktiski un bez kavēšanās īstenotas. Vienlaikus tā pievērsīs uzmanību iesākto sarunu ātrai noslēgšanai un vajadzības gadījumā sarunu uzsākšanai par jauniem atpakaļuzņemšanas nolīgumiem ar galvenajām izcelsmes valstīm. Turklāt ES vajadzētu sākt augsta līmeņa politisko dialogu ar attiecīgajām valstīm par atpakaļuzņemšanu un ievērojami uzlabot operatīvo sadarbību. Lai sasniegtu šos mērķus, ES vajadzētu apvienot **atbilstošas sviras** attiecībās ar partnervalstīm.

1. Atpakaļuzņemšanas saistību efektīva īstenošana

Komisija centīsies nodrošināt, lai tiek īstenotas atpakaļuzņemšanas saistības saskaņā ar īpašiem atpakaļuzņemšanas nolīgumiem un Kotonū nolīgumu.

ES līdz šim ir noslēgusi 17 **atpakaļuzņemšanas nolīgumus**²⁶. Kopumā nelikumīgu migrantu atgriešana un atpakaļuzņemšana valstīs, kuras ir noslēgušas šādu nolīgumu ar ES, ir vieglāka. Regulāras sanāksmes apvienotu atpakaļuzņemšanas komiteju ietvaros ļauj uzraudzīt šo nolīgumu īstenošanu un ir noderīgs līdzeklis praktisku problēmu apspriešanai un risināšanai. Komisija pilnībā izmantos šīs komitejas, lai turpinātu uzlabot praktisko sadarbību un palielinātu atgriešanas rādītājus uz partnervalstīm.

Turklāt Komisija pievērsīs uzmanību **ātrai to saistību īstenošanai**, ko ES un ĀKK valstis uzņēmušas saskaņā ar Kotonū nolīguma 13. pantu, t. i., savus valstspiederīgos uzņemt atpakaļ bez papildu formalitātēm. Komisija kopā ar EĀDD, dalībvalstīm un *Frontex* Subsahāras Āfrikā organizēs regulāras divpusējas sanāksmes par atpakaļuzņemšanu ar galvenajām izcelsmes valstīm, lai iedzīvinātu šo Kotonū nolīguma noteikumu. Mērķis ir uzlabot praktisko sadarbību, izveidojot komunikācijas kanālus, nosakot pasākumus nelikumīgu migrantu laicīgai identificēšanai un izsniedzot ceļošanas dokumentus vai izmantojot ES *laissez-passer* atgriešanas vajadzībām.

Prioritārās valstis, ar kurām tiks organizētas šādas sanāksmes, ņemot vērā migrācijas tendences, ir Nigērija, Senegāla, Mali, Etiopija, Kongo Demokrātiskā Republika, Gvineja, Kotdivuāra, Etiopija un Gambija, .

Tūlītēji pasākumi	<ul style="list-style-type: none"> • Jāorganizē divpusējas tikšanās par atpakaļuzņemšanu ar Subsahāras valstīm, sākot ar Nigēriju un Senegālu
--------------------------	--

2. Notiekošo sarunu noslēgšana un jaunu sarunu uzsākšana par atpakaļuzņemšanas nolīgumiem

Kaut arī ES austrumu robežas šobrīd ir labi nodrošinātas ar atpakaļuzņemšanas nolīgumiem, ES dienvidu puse, kas šobrīd ir pakļauta spēcīgam migrācijas spiedienam, nav nodrošināta, tomēr patlaban notiek sarunas par vairākiem nolīgumiem²⁷. Viens no galvenajiem klupšanas akmeņiem sarunās par atpakaļuzņemšanas nolīgumiem ar Ziemeļāfrikas valstīm ir "**trešās valsts valstspiederīgo**" **klauzula**, kas liek valstīm uzņemt atpakaļ trešo valstu valstspiederīgos, kas to teritoriju šķērsojuši tranzītā, lai gan dažreiz šīs valstis pat negribīgi sadarbojas attiecībā uz savu valstspiederīgo atpakaļuzņemšanu.

²⁶ ES ir atpakaļuzņemšanas nolīgumi ar Krieviju, Ukrainu, Moldovu, Gruziju, Armēniju, Azerbaidžānu, Turciju un Rietumbalkānu valstīm, kā arī ar Honkongu, Makao, Šrilanku, Pakistānu un Kaboverdi.

²⁷ ES nav atpakaļuzņemšanas nolīgumu ar Ziemeļāfrikas valstīm. Pamatojoties uz 2000. gada pilnvarojumu, ES sarunas par atpakaļuzņemšanas nolīgumu ar Maroku ir ieilgušas. Ar Alžīriju, par kuru Padome 2002. gadā apstiprināja sarunu pilnvaru, sarunas vēl oficiāli nav sāktas. Attiecībā uz Tunisiju pilnvarojums tika apstiprināts 2014. gada decembrī, un sarunas vēl tikai sāksies.

Savu valstspiederīgo atpakaļuzņemšanai Subsahāras Āfrikas valstīs, kā noteikts Kotonū nolīgumā, vajadzētu mazināt spiedienu uz tranzītvalstīm, jo nelikumīgie migranti atgriezti tieši to piederības valstīs. Tam savukārt vajadzētu **atvieglot nolīgumu noslēgšanu ar Ziemeļāfrikas valstīm.**

Komisija izpētīs arī nepieciešamību **sākt sarunas par atpakaļuzņemšanas nolīgumiem** ar citām galvenajām nelikumīgu migrantu izcelsmes valstīm vai tranzītvalstīm. Tādu valstu gadījumā, kas galvenokārt ir izcelsmes valstis un nevis tranzītvalstis, "trešās valsts valstspiederīgo" klauzula ir mazāk būtiska.

<i>Tūlītēji pasākumi</i>	<ul style="list-style-type: none"> Sākt vai atsākt sarunas ar Ziemeļāfrikas valstīm
<i>Vidēja termiņa pasākumi</i>	<ul style="list-style-type: none"> Izpētīt sarunu sākšanu par jauniem atpakaļuzņemšanas nolīgumiem ar galvenajām izcelsmes valstīm

3. Augsta līmeņa politiskie dialogi par atpakaļuzņemšanu

Saskaņā ar Eiropadomes 2015. gada 25. un 26. jūnija lūgumu ES papildus iesaistīsies augsta līmeņa politiskajos dialogos ar attiecīgajām nelikumīgu migrantu izcelsmes valstīm un tranzītvalstīm. **Augsta līmeņa dialogos**, kurus sāks ES Augstā pārstāve ārlietās un drošības politikas jautājumos, galvenā uzmanība būtu jāpievērš valstīm, kurās ir nepieciešama politiska iesaistes un ietekmes izmantošana vai nu esošo saistību īstenošanai, vai arī lai noslēgtu atpakaļuzņemšanas nolīgumus vai sāktu sarunas par tiem. Ar tiem nodrošinās, ka atgriešanas un atpakaļuzņemšanas jautājumi ir noteikti par prioritāti attiecībās ar šīm valstīm. ES palīdzība un politika būtu jāizmanto, lai stimulētu partnervalstu gatavību sadarboties ar ES.

Kopā ar Augsto pārstāvi šajos dialogos būtu jāpiedalās arī attiecīgajiem Eiropas Komisijas locekļiem. To sagatavošanā un turpmāko pasākumu veikšanā būtiski svarīga loma būs **ES delegācijām.**

Ņemot vērā neatgriezto nelikumīgo migrantu skaitu un attiecību ar ES vispārējo stāvokli, **iespējamās prioritārās valstis** augsta līmeņa dialogiem par atpakaļuzņemšanu ir Maroka, Alžīrija, Ēģipte, Nigērija, Senegāla, Gvineja, Mali, Kongo Demokrātiskā Republika, Kotdivuāra, Etiopija, Gambija, Afganistāna, Bangladeša, Pakistāna un Šrilanka.

Vienlaikus ES pilnībā izmantos forumu, kas izveidots vispārējās pieejas migrācijai un mobilitātei ietvaros, piemēram, Rabātas un Hartūmas procesu, zīda ceļa partnerību, mobilitātes dialogus un partnerības sadarbības stiprināšanai atpakaļuzņemšanas jautājumos.

<i>Tūlītēji pasākumi</i>	<ul style="list-style-type: none"> Prioritāro valstu saraksta un augsta līmeņa dialogu grafika sastādīšana
<i>Vidēja termiņa pasākumi</i>	<ul style="list-style-type: none"> Augsta līmeņa politisko dialogu sākšana un uzturēšana

4. Reintegrācijas atbalsts un spēju veidošana

Lai uzlabotu praktisko sadarbību un atgriešanas ilgtspēju, Komisijai un dalībvalstīm būtu jāpieliek papildu pūles, atbalstot repatriantu **reintegrāciju** un stiprinot to **piederības valstu spējas uzņemt viņus atpakaļ.**

Reintegrācijai paredzētais atbalsts būtu jāsniedz individuālā un arī valsts līmenī, lai ar reintegrācijas līdzekļiem nodrošinātu gan repatriantus, gan arī piederības valsti. Īpašs atbalsts būtu jāpiešķir arī tranzītvalstīm, lai veicinātu tādu trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu (gan brīvprātīgu, gan piespiedu), kuri dodas tranzītā caur to teritoriju, vai arī vajadzības gadījumā un, ja tas iespējams, būtu jāpalīdz noslēgt atpakaļuzņemšanas nolīgumus ar citām trešām valstīm.

Atpakaļuzņemšanas spēju veidošanā uzmanība būtu jāpievērš tam, lai uzlabotu atbildīgo iestāžu spējas laikus atbildēt uz atpakaļuzņemšanas pieprasījumiem, kā arī lai sekmētu un paātrinātu valstspiederīgo identificēšanu to izcelsmes valstī. Prioritātēs ietilpst centralizētu un automatizētu civilo reģistru un sistēmu izveide biometrisko pasu un personu apliecinošu dokumentu izsniegšanai, atpakaļuzņemšanas pieprasījumu automatizētas nosūtīšanas un apstrādes līdzekļu (piemēram, pirkstu nospiedumu noņemšanas iekārtu) ieviešana vai tādu materiālo resursu nodrošināšana, kas nepieciešami atpakaļuzņemšanas pieprasījumu apstrādei un repatriantu uzņemšanai, piemēram, transportlīdzekļi vai telpas pagaidu izmitināšanai. Turklāt trešām valstīm varētu sniegt tehnisku palīdzību, lai atbalstītu to centienus īstenot atpakaļuzņemšanas pasākumus vai sagatavot nolīgumus ar citām trešām valstīm.

Lai atvieglotu šādus pasākumus, Komisija AMIF²⁸ ietvaros ir izveidojusi īpašu **Atpakaļuzņemšanas spēju veidošanas instrumentu (RCBF)** EUR 5 miljonu apmērā. Turpmākajos gados tas tiks paplašināts, piešķirot papildu finansējumu. Ar RCBF starpniecību finansējums tiks nodrošināts trešām valstīm, kas ir noslēgušas vai drīzumā varētu noslēgt atpakaļuzņemšanas nolīgumu ar ES, un tām valstīm, ar kurām ES cenšas uzlabot sadarbību atpakaļuzņemšanas jomā. RCBF galveno uzmanību pievērsīs spēju veidošanai, tostarp repatriantu reintegrācijai, un ļaus ES laikus reaģēt steidzamu vajadzību gadījumā.

ES atbalstīs arī **brīvprātīgas atgriešanās programmas no galvenajām tranzītvalstīm**, jo ir lielāka iespējamība, ka migranti brīvprātīgas atgriešanās iespēju uz savu piederības valsti izmantos tranzītvalstī – tādā ceļojuma posmā, kad tie vēl nav samaksājuši visu naudas summu kontrabandistiem un vēl var izvairīties no lielākajiem riskiem, piemēram, Vidusjūras vai Sahāras tuksneša šķērsošanas. Brīvprātīgas atgriešanās programma no tranzītvalstīm atpakaļ uz izcelsmes valstīm, pilnībā ievērojot *neizraidīšanas principu*, būtu jāatbalsta, izmantojot reģionālās attīstības un aizsardzības programmu Ziemeļāfrikā un Āfrikas ragā, kā arī mobilitātes partnerības un kopīgo programmu migrācijas un mobilitātes jomā. Šādas programmas būtu jāizstrādā attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem, kas dodas tranzītā caur Rietumbalkānu valstīm.

Būtu jāatvēr pietiekams finansējums no visiem attiecīgajiem avotiem, īpaši no attīstības palīdzības instrumentiem, lai atbalstītu repatriantu reintegrāciju to izcelsmes valstīs. Reintegrācijas atbalsts būtu jāiekļauj esošajās shēmās izcelsmes valstīs, piemēram, arodizglītības un izglītības programmās, mikrofinansēšanas un uzņēmējdarbības atbalstā, kas būtu vēl vairāk jāpaplašina. ES trasta fondam, kas būs viens no galvenajiem Veletas migrācijas samita rezultātiem, būtu jāsniedz būtisks ieguldījums reintegrācijā un spēju veidošanā trešās valstīs.

Tūlītēji pasākumi	<ul style="list-style-type: none"> • Īpaša Atpakaļuzņemšanas spēju veidošanas instrumenta izveide • Brīvprātīgas atgriešanās programmas trešās valstīs reģionālās attīstības un aizsardzības programmu ietvaros • Atbalsts programmām, kas paredzētas, lai brīvprātīgi atgrieztos no
--------------------------	---

²⁸ Skatīt 2015. gada darba programmu Savienības darbību atbalstam Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda ietvaros.

	Rietumbalkānu valstīm
Vidēja termiņa pasākumi	<ul style="list-style-type: none"> • Strukturāls atbalsts repatriantu reintegrācijai, izmantojot trasta fondu, kas tiks iedarbināts ES un Āfrikas migrācijas samitā Valetā

5. ES ietekmes palielināšana uz atgriešanu un atpakaļuzņemšanu

Attiecībā uz partnervalstīm ES ir nepieciešams palielināt tās ietekmi uz atpakaļuzņemšanu, lai nodrošinātu esošo saistību un nolīgumu īstenošanu, kā arī lai veicinātu sarunas par jauniem nolīgumiem un tos noslēgtu. Eiropadome 2015. gada 25. un 26. jūnijā lūdza Komisiju un Padomi sagatavot "vispārēju paketi sarunu atbalstam".

Būtu jāizstrādā īpaši pielāgotu atbalsta pasākumu kopums, kas palīdzētu noteiktām partnervalstīm praktiski izpildīt atpakaļuzņemšanas pienākumus un atbalstītu sarunas. Tiem par pamatu būtu jāizmanto mācības, kas gūtas no atgriešanas pilotprojekta²⁹, kura mērķis ir veicināt izraudzīto trešo valstu sadarbību attiecībā uz savu valstspiederīgo atpakaļuzņemšanu. Lai sasniegtu ES migrācijas politikas mērķus, atgriešanai un atpakaļuzņemšanai vajadzētu būt daļai no līdzsvarota un konsolidēta ES atbalsta, kas trešai valstij paredzēts, pamatojoties uz visām attiecīgajām politikas nostādnēm, jo īpaši iekšlietās, ārpolitikā, attīstības palīdzībā, tirdzniecībā, drošībā. Nepieciešamības gadījumā būtu jāizmanto nosacījumi.

Dalībvalstu pieredze rāda, ka ir nepieciešams precīzs līdzsvars starp spiedienu un stimuliem, lai stiprinātu sadarbību atpakaļuzņemšanas jautājumos. Iekšlietu, mobilitātes partnerības un vīzu politikai pārsvarā ir laba ietekme uz sadarbību atpakaļuzņemšanas jomā. Vienlaicīgas sarunas par atpakaļuzņemšanas nolīgumu un nolīgumu par vīzu atvieglotu izsniegšanu trešām valstīm sniedz taustāmus stimulus sadarbībai atpakaļuzņemšanas jomā.

Tomēr šā instrumenta izmantošanas iespēja ir ierobežota, jo maz ticams, ka ES varētu piedāvāt vīzu režīma atvieglošanu noteiktām trešām valstīm, no kurām nāk daudzi nelikumīgi migranti un tādējādi rada migrācijas risku. Pat ja ES piedāvātu paralēlas sarunas par vīzu režīma atvieglošanas nolīgumu, tas var nebūt pietiekami, ja piedāvātie atvieglojumi nebūtu pietiekami pievilcīgi salīdzinājumā ar horizontālajiem atvieglojumiem, ko piedāvā ES Vīzu regula. Tomēr vīzu politikai ar Vīzu kodeksa pārstrādāto redakciju, nolīgumu par vīzu atvieglotu izsniegšanu vai ar vīzu faktiskas izsniegšanu ir ietekme uz sadarbību atpakaļuzņemšanas jomā. Būtu jāturpina izpēte, kā to izmantot par sviru.

Likumīgas migrācijas iespējas augsti kvalificētam darbspēkam, kā arī migrantiem, kuru mērķis ir studijas un pētniecība, būtu jāizmanto par sviru, lai nodrošinātu sadarbību atpakaļuzņemšanas jomā. Lai gan pieļaujamo ekonomisko migrantu daudzuma noteikšana ir dalībvalstu kompetence, pieeju varētu koordinēt ES līmenī, lai tādējādi iegūtu iedarbīgāku instrumentu sarunās par atpakaļuzņemšanas nolīgumiem un pasākumiem ar attiecīgām trešām valstīm.

Sadarbības uzlabošanai ar trešām valstīm atpakaļuzņemšanas jomā būtiskākās sviras būtu jāidentificē arī ārpus iekšlietu jomas saskaņā ar Eiropadomes 2015. gada 25. un 26. jūnija lūgumu: "*pamatojoties uz principu "vairāk par vairāk", tiks izmantota ES palīdzība un politikas, lai radītu stimulus esošu atpakaļuzņemšanas nolīgumu īstenošanai un jaunu noslēgšanai.*"

Papildu ietekmes elementi, ko vajadzētu izmanto, ietver attīstības palīdzību, kaimiņattiecību politiku, tirdzniecības nolīgumus un tirdzniecības preferences (ar iespēju saistīt brīvās

²⁹ Padomes secinājumi par ES atgriešanas politiku, kas pieņemti TI padomes sanāksmē 2014. gada 5. un 6. jūnijā.

tirdzniecības nolīgumu noslēgšanu vai preferenciāla režīma piemērošanu konkrētām trešām valstīm ar vienlaicīgu atpakaļuzņemšanas nolīgumu noslēgšanu), izglītību (*Erasmus +*) un kultūru. Dalībvalstis tiek stingri aicinātas identificēt instrumentus jomās, kas ir to valstu kompetencē, piemēram, **trešo valstu valstspiederīgo piekļuve attiecīgās dalībvalsts darba tirgum.**

ES un tās dalībvalstīm nepieciešams vienoties un stingri ievērot skaidru vēstījumu nelikumīgu migrantu izcelsmes valstīm un tranzīvalstīm par nepieciešamību sadarboties atpakaļuzņemšanas jomā. **Atpakaļuzņemšanas jautājums ir jānosaka par prioritāti** un jārisina visos attiecīgajos politiskā līmeņa kontaktos starp ES un trešām valstīm ar zemu atdeves līmeni, kā arī kontaktos starp dalībvalstīm un šīm valstīm. Šis jautājums jo īpaši būtu jāizvirza katrā Augstās pārstāves vai Komisijas locekļu tikšanās reizē ar attiecīgo valstu pārstāvjiem, tostarp starptautiskos un daudzpusējos pasākumos.

Tūlītēji pasākumi	<ul style="list-style-type: none"> Nolīgums par vispārēju paketi, kas atbalstītu sarunas par atpakaļuzņemšanu un uzlabotu atgriešanu, balstoties uz principu "vairāk par vairāk" Atgriešanu un atpakaļuzņemšanu noteikt par prioritāti un risināt šo jautājumu kontaktos ar prioritārajām trešām valstīm
Vidēja termiņa pasākumi	<ul style="list-style-type: none"> Īpaši pielāgotu un konkrētām valstīm paredzētu pasākumu kopumu izstrāde

IV. Secinājumi

Lai uzlabotu ES sistēmu nelikumīgu migrantu atgriešanai, nepieciešama **politiskā griba un prioritāšu noteikšana**, pilnīga ES noteikumu piemērošana, kā arī pienācīgas administratīvās sistēmas un resursi nacionālā līmenī. Komisija ar attiecīgo ES aģentūru atbalstu veiks visus pasākumus, kas ir nepieciešami, lai stiprinātu ES atgriešanas sistēmu, pilnībā ievērojot pamattiesības un aizsardzības pasākumus, lai atgriešanās būtu cienīga.

ES Atgriešanas direktīva ļauj veikt efektīvas darbības atgriešanas jomā, bet tās īstenošana dalībvalstīs ir uzlabojama. Komisija pievērsīs galveno uzmanību šīs direktīvas pilnīgai piemērošanai, tostarp izmantojot pienākumu neizpildes procedūras. Vienlaikus tā izmantos Šengenas izvērtēšanas mehānisma ietvaros veikto valstu atgriešanas sistēmu izvērtēšanu, lai noteiktu un palīdzētu novērst nepilnības.

Komisija palielinās atbalstu *Frontex* un sagatavos tiesību aktu priekšlikumus, lai būtiski paplašinātu *Frontex* lomu atgriešanas jautājumos. **Frontex atgriešanas [jautājumu] biroja** izveidei vajadzētu ļaut aģentūrai ievērojami palielināt tās sniegto palīdzību atgriešanas jautājumos. Komisija sagatavos arī tiesību aktu priekšlikumus ES informācijas sistēmu uzlabošanai, kas ļautu ātrāk apmainīties ar informāciju par atgriešanas lēmumiem un sekmētu to izpildi visā Šengenas zonā.

Efektīvai atgriešanas sistēmai ir nepieciešams, lai attiecībā uz trešām valstīm **par prioritāti tiek noteikta** nelikumīgu migrantu **atpakaļuzņemšana**. Komisija kopā ar EĀDD, izmantojot politiskos dialogus, spēju veidošanu un atbalstu reintegrācijai un vajadzības gadījumā vienojoties par jauniem atpakaļuzņemšanas nolīgumiem, pastiprinās centienus nodrošināt, lai izcelsmes valstis īstenotu saistības uzņemt atpakaļ savus valstspiederīgos.